

nemščina; za učiteljske plače in vzdrževanje šol je bilo vedno premalo denarja; nekateri učitelji so svojo jezo in nasilnost znašali nad otroki, pa še mnogo drugih zanimivih utrinkov je najti v omenjenem delu, ki temelji na vseh dosegljivih arhivskih virih in literaturi.

Saša Serše

Primorska poje 30 let, Zbornik ob 30-letnici revije 1970-1999 in ob 30-letnici delovanja Zveze pevskih zborov Primorske, 234 strani

K praznovanju 30-letnice "primorskega pevskega praznika" je delček prispeval tudi Pokrajinski arhiv v Novi Gorici. Arhivist Jurij Rosa je namreč na povabilo založnice, Zveze pevskih zborov Primorske, za jubilejni zbornik pripravil poskus zgodovinskega opisa te prireditve. Priložnost je izkoristil tudi za prevzem dela arhivskega gradiva tega ustvarjalca.

Prvi predlogi in pogovori v zvezi z organizacijo revije Primorska poje, ki naj bi potekala na obeh straneh meje, segajo v leto 1969. Z njenimi začetki je povezana tudi ustanovitev Združenja pevskih zborov Primorske v Ajdovščini leta 1970, ki je skupaj s Slovensko prosvetno zvezo iz zamejstva (tam so se pozneje priključile tudi druge organizacije) vsa leta tesno povezano z revijo. Vsi skupaj so opravili veliko delo pri vzpostavljanju enotnega slovenskega kulturnega prostora in v prizadevanjih za ohranitev in širitev tradicije zborovskega petja na Primorskem. K sodelovanju so želeli pritegniti zbere iz vse Primorske ne glede na državno mejo, in to jim je v veliki meri uspelo. Na prvi reviji leta 1970 je nastopalo 51 zborov, ob koncu sedemdesetih let jih je bilo že nad sto, pozneje je število še raslo. V dobi političnih sprememb in osamosvajanja Slovenije je krivulja za kratek čas padla, nato spet naraščala. Leta 1999 je bilo prijavljenih 173 zborov. Že od začetka je za večino sodelujočih zborov nastop na reviji pomenil izjemen dogodek, ki so mu posvečali vso dejavnost v sezoni.

Kljub občasnim kriznim obdobjem, ko so imeli težave z denarjem in ob večni strokovni dilemi, ali dati poudarek množičnosti ali kakovosti in kako le-to izboljšati, je revija potekala neprekinjeno 30 let. Ves čas je bila praznik primorskega zborovskega petja, namenjena pevcem in njihovim zvestim poslušalcem. Prispevala je tudi k porastu števila primorskih pevskih zborov.

Jubilejni zbornik ponuja poleg zgodovinskega sprehoda skozi 30 let revije še več drugih prispevkov. Uvodne misli so namenjene funkcionarjem. V nadaljevanju je Ivo Jelerčič pripravil obsežne zbirne statistične podatke o številu sodelujočih zborov, številu njihovih nastopov, o krajih nastopov ipd., predstavil pa je tudi zbere, ki so na reviji vztrajali vseh 30 let, pa ustanovitelje, organizatorje in soorganizatorje – ljudi, ki so se za revijo največ trudili. Branka Kljun je analizirala programsko in izvedbeno kakovost nastopajočih

zborov, skupaj z Ivom Jelerčičem pa sta predstavila tudi dosežke primorskih zborov na raznih tekmovanjih.

Lea Hedžet (Radio Koper), Janko Ban (Radio Trst A) in Jasna Nemeč Novak (TV Slovenija) so se dotaknili opaznosti revije v medijih. V imenu soorganizatorjev sta spregovorila Zorko Harej, predsednik Zveze cerkvenih pevskih zborov Trst, in Damjan Paulin, predsednik Zveze slovenske katoliške prosvete Gorica. Na koncu zbornika so zapisane misli, ki so jih izrekli posamezniki, tako ali drugače povezani z revijo.

Aleksandra Pavšič Milost

Vendar peti on ne jenja, Kronika Akademskoga pevskega zbora France Prešeren Kranj (1969-1999), Zbrala in uredila Mija Mravlja, Kranj 2000, 542 strani

Akademski pevski zbor Franceta Prešerna iz Kranja je leta 1999 praznoval 30-letnico uspešnega delovanja. Ob tej priložnosti je pevka, ki je pri zboru od njegovega začetka, Mija Mravlja, ki je hkrati tudi arhivska mravljica, kar nekaj časa zbiralala in nazadnje zbrala in uredila obsežno kroniko o pevski poti enega najboljših slovenskih pevskih zborov.

Zbirateljica podatkov o dejavnosti kranjskega akademskoga pevskega zbora v uvodni besedi zelo zgoščeno pojasnjuje način, ki si ga je izbrala pri pripravi zborove kronike. Podlaga ji je bila izvirna kronika zbora, ki jo Mija Mravlja z njej lastno natančnostjo piše praktično vseh trideset let. Njena arhivska vzgoja se kaže tudi v dejstvu, da je kroniko, skupaj z drugim urejenim arhivskim gradivom zbora, oddala v Enoto za Gorenjsko Zgodovinskega arhiva Ljubljana.

Izid kronike kranjskega zbora je lahko tudi zgleden primer, kakšna naj bo objava tovrstnih oblik arhivskega gradiva. Originalna oblika kronike se razlikuje od objavljene. Sestavljena je po strogem kronološkem zaporedju zborovih dogodkov. Okvir je letna pevska sezona, znotraj katere si potem sledijo zapisi o vajah (običajnih in študijsko pripravljenih), o koncertih (vabila, programi, oglasi v časopisju, vsi časopisni izrezki, katerih vsebina se neposredno ali posredno nanaša na koncert, kritike, fotografije itd.), gradivo o družabnem življenju zbora (zborovski krsti s humoričnim programom) itd. Izrezki iz časopisov, domačih in tujih, so opremljeni z navedbo časopisa, letom in letnikom in datumom izida, z zaporedno številko časopisnega izvoda in z navedbo strani, na kateri je zapis natisnjen. Poudariti je treba, da je originalna kronika vodena izjemno natančno.

Za objavo pa je avtorica zaradi preglednosti in združevanja vsebine originalno kroniko nekoliko preoblikovala, vendar gre samo za metodološki poseg, ki v nobenem pogledu ne posega v integriteto vsebine originalnega zapisa. Kronološko načelo originalne kronike je spremenila v vsebinsko s tem, da je znotraj pevske sezone združila nastope in koncerte, ki jih je

oštevilčila in tako takoj izvemo, da je zbor v svoji tridesetletni zgodovini imel kar 589 javnih nastopov ali povprečno skoraj dvajset na pevsko sezono. Programi nastopov in koncertov dajejo podatke, ki dokazujejo rast kakovosti zbora. V ta del zapisa sodijo tudi navedbe dirigentov, krajev in dvoran, kjer so prireditve potekale. V objavljeni obliki kronike so priloženi tudi vsi dobesedni prepisi časopisnih zapisov o posameznih nastopih in koncertih. Urednica se je odločila za dobesedne objave, zato bralce prosi, naj "... se ne zgražajo nad mojim slovničnim znanjem, ampak nad slovničnim znanjem novinarjev ...". Bralce opozarja, da je v časopisnih zapisih najti tudi nekatere netočnosti; te je odpravila z dodanimi opombami. Kljub temu pa skrbno zbrani zapisi iz časopisja posredujejo še vrsto drugih, za zgodovinski prerez zborove dejavnosti izjemno pomembnih podatkov.

Samostojno poglavje zajemajo zborova gostovanja v tujini, ki so se z različno intenziteto začela s sezono 1971/72, potekala pa so po Evropi in nekaterih državah Bližnjega vzhoda. Predstavljena so z zapisi novinarjev (domačih in tujih) ali pa dirigentov in nekaterih zborovcev. Tudi zapisi dirigentov in članov zbora so bili v glavnem objavljeni v tujih in domačih strokovnih in splošnih časopisih.

Svojevrstna dejavnost kranjskega Akademskoga pevskega zbora Franceta Prešerna se izraža tudi v poglavju z naslovom Intenzivne pevske vaje, krsti. Poleg velike resnosti pri intenzivnih zborovskih vajah, ki je podlaga za rast kakovosti zbora, so si pevci ob koncu takih vaj dali duška tudi z zabavnim sprejemanjem novih pevcev, brucev, ki so morali prestati "naporen" krst. V knjigi so objavljeni datumi in kraji krstov, pa tudi na njih med zborove posvečence sprejetih brucev. Zlasti zanimivi so "dramatizirani" programi sprejemanja novincev; ti so morali prenesti najrazličnejša mučenja. Če so jih, so dokazali, da so dovolj dobri, da postanejo polnopravni člani zborovske družčine z vsemi pravicami in dolžnostmi resnega pevca.

Na svojih gostovanjih po Sloveniji in tujini so se med zbori spletale pomembne vezi in se utrjevale tudi z gostovanji drugih zborovskih zasedb v Kranju. Te so gostovale na osnovi povabil kranjskega zbora. Tudi o tej dejavnosti kranjskih zborovcev se lahko seznanimo v samostojnem poglavju z naslovom Gostje.

Glede na to, da je v tridesetletni zgodovini kranjski Akademski pevski zbor Franceta Prešerna večkrat dosegel vrh slovenskega (pa tudi jugoslovanskega) zborovskega petja, tudi nagrade in priznanja niso izpadli. O tem nas seznanja poglavje Nagrade.

Objavljena kronika ima tudi nekatere dodatke, ki jih v taki obliki v originalni kroniki ni najti. Urednica zbornika se je potrudila in je za poznavalce kranjskega pevskega zbora, pa tudi ljubitelje zborovskega petja, pripravila zanimive "personalne zadeve" zbora. Pokažejo nam, kateri stalni, občasni in gostujoči dirigenti, ki so jim pomagali korepetitorji, so strokovno klesali zbor. Seveda pa publikacija ob jubilejnem letu zbora ne bi bila popolna, če ne bi imela tudi preglednice vseh, ki so kdaj koli bili člani kranjskega zbora in z njim sodelovali vsaj na kakšnem nastopu ali eno

sezono. Avtorica seznama Mija Mravlja samokritično opozarja, da je mogoče, da seznam članov ni popoln (kar pa je zaradi njene arhivske natančnosti malo verjetno), zato naj ga bralci imajo "... le kot za poskus prikaza ...". Razpredelnica članov zbora za ves čas njegovega delovanja je narejena po abecednem redu priimkov, pri ženskem članstvu jih dopolnjujejo deklinški priimki, za vse pa je navedeno, kakšen glas so oziroma prispevajo zboru in kdaj (v kateri sezoni) so se mu pridružili. Škoda je le, da abecednega seznama pevcev ni oštevilčila, da bi lahko takoj ugotovili, koliko pevcev je svoje pevsko znanje brusilo v zboru. Res pa je, da za ta podatek nismo prikrajšani, saj v razpredelnici čisto na koncu knjige, praktično na zadnji strani, zasledimo podatek, da je z zborom sodelovalo 316 pevcev (194 pevk in 122 pevcev) s povprečnim stažem 6 sezon. V sezoni 1997/98 pa so v skrbi za podmladek ustanovili tudi Otroški pevski zbor Franceta Prešerna.

Razumljivo je, da zbor ne bi preživel trideset, če ga ne bi vodili zagnani predsedniki; tudi seznam teh je objavljen. K lažjemu prodoru, zlasti v strokovni svet, in finančno pa so zboru pomagali njegovi častni člani. To čast so si pridobili nekateri slovenski in tuji zborovski strokovnjaki in kranjski družbeno ugledni in gospodarsko pomembni možje.

Na koncu več kot 500 strani debele kronike, natisnjene na formatu A4, je za proučevalce zborovske preteklosti objavljen pripomoček, ki jim bo zelo olajšal delo. Po abecednem seznamu avtorjev so zbrane vse skladbe (z opozorilom na prve izvedbe), ki jih je zbor naštudiral in izvajal v svoji tri desetletja dolgi zgodovini. Marsikateri zbirni podatek, za nekoga bolj za drugega pa tudi manj pomemben, je tudi v že omenjeni razpredelnici z naslovom Nekaj statistike za konec. Za resen in poglobljen študij zborove preteklosti pa bo vsakemu raziskovalcu koristil tudi pregled virov in literature, ki je avtorici zbornika pomagal pri pripravi za zdaj temeljnega dela o kranjskem pevskem Akademskem zboru Franceta Prešerna.

Škoda, da zaradi skromnih finančnih sredstev v knjigi ni objavljenih nekaj fotografij.

Menim, da na koncu ni nepotrebno opozorilo vsem, ki bi se v arhivistiki lotili objave kakršnih koli kronoloških virov (npr. tudi šolskih kronik), da se temeljito seznanijo z metodologijo, ki jo je izbrala Mija Mravlja pri pripravi kronike kranjskega pevskega zbora za objavo.

Janez Kopač

Marianne Klemun, ...mit Madame Sonne konfereiren. Die Grossglockner-Expeditionen 1799 und 1800, Das Kärntner Landesarchiv 25, Klagenfurt 2000, 387 strani

Koroški deželni arhiv v Celovcu je izdal v seriji svojih publikacij (št. 25) knjigo o prvi odpravi na Veliki Klek (Grossglockner) z naslovom "Die Gross-